

**Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Öğrencileri
Bitirme Projesi Yarışması
2022**

**RUMUZ
51982**

Açıklama Raporu

**TÜRKİYE PLANLAMA OKULLARI BİRLİĞİ
Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Öğrencileri
Bitirme Projesi Yarışması 2022**

İÇİNDEKİLER	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
ŞEKİL LİSTESİ	1
ÖZET	2
1. GİRİŞ	3
1.1. AMAÇ VE KAPSAM	3
1.2. ÇALIŞMA YÖNTEMİ.....	3
2. LİTERATÜR ARAŞTIRMASI	3
2.1. SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZM KAVRAMI	3
2.2. SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZM İLKELERİ	4
2.7. ÇALIŞMA ALANI VE TEMA GEREKÇESİ	5
3. SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZM TEMASI KAPSAMINDA ANALİZLER VE SENTEZ: İSTANBUL, BOĞAZIÇI..	5
3.1. ÇALIŞMA ALANININ ÖNEMİ.....	5
3.2. TARİHSEL GELİŞİM.....	6
3.3. İSTANBUL GENELİNDE ANALİZLER	7
3.3.1. İSTANBUL'DA TURİZM TEMEL UNSURLARI VE TÜRLERİ	7
3.3.2. İSTANBUL'DA TURİZM TAMAMLAYICI UNSURLARI.....	8
3.3.3. İSTANBUL'DA ULAŞIM İLİŞKİLERİ.....	9
3.4. BOĞAZIÇI ALANINA YÖNELİK ANALİZLER	10
3.5. POTANSİYELLER, SORUNLAR VE SENTEZ ÇALIŞMASI.....	12
3.5.1. POTANSİYEL VE SORUNLAR	12
3.5.2. SENTEZ ÇALIŞMASI	13
4. SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZM TEMASI KAPSAMINDA PLANLAMA YAKLAŞIMI	13
4.1. ÜST ÖLÇEKLİ PLANLAR.....	13
4.2. PLANLAMA YAKLAŞIMI	14
4.4. HEDEF, STRATEJİLER VE EYLEM PROGRAMI	15
4.5. POTANSİYEL VE SORUNLAR– EYLEM İLİŞKİSİ.....	25
5. FİKİR PROJESİ İSTANBUL, ANADOLU KAVAĞI	26
5.1. ANALİZ ÇALIŞMALARI	26
5.1.1. ÇALIŞMA ALANI SEÇME GEREKÇELERİ.....	26
5.1.2. TARİHSEL GELİŞİM	26
5.1.3. ARAZİ KULLANIMI.....	27
5.1.4. TURİZM TÜRLERİ VE ODAKLAR	27
5.1.5. ULAŞIM BAĞLANTILARI	28
5.2. FİKİR PROJESİ: YEŞİL DENEYİM ANADOLU KAVAĞI.....	29
5.2.1. FİKİR PROJESİNİN İÇERİĞİ.....	29
5.2.2. 1/2000 ÖLÇEKLİ TASARIM	29
5.2.3. YEŞİL DENEYİM ROTASI.....	30
5.2.4. TASARIMA YÖNELİK UYGULAMALAR	31
5.2.5. 1/500 ÖLÇEKLİ ODAK ALAN TASARIMI.....	31
KAYNAKÇA	32

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 3. 1. Çalışma Alan Konumu	6
Şekil 3. 2. İstanbul'da Turizm Temel Unsurları ve Türleri	8
Şekil 3. 3. İstanbul'da Turizmin Tamamlayıcı Unsurları	9
Şekil 3. 4. Turizm ve Ulaşım	9
Şekil 3. 5. İstanbul'da Ulaşım İlişkileri	10
Şekil 3. 6. Sentez Çalışması	13
Şekil 4. 1. Sürdürülebilir Turizm Kavramları	14
Şekil 4. 2. Planlama Yaklaşımı Mekansal Gösterim	25
Şekil 4. 3. Potansiyeller ve Sorunlar - Eylem İlişkisi	25
Şekil 5. 1. Arazi Kullanımı	27
Şekil 5. 2. Turizm Türleri ve Odaklar	28
Şekil 5. 3. Ulaşım Bağlantıları ve Sorunlar	28
Şekil 5. 4. Yeşil Deneyim Yönetim Modeli	29
Şekil 5. 5. 1/2000 Ölçekli Tasarım	30
Şekil 5. 6. Yeşil Deneyim Rotası	30
Şekil 5. 7. 1/500 Ölçekli Odak Alan Tasarımı	31

ÖZET

Bitirme projesi kapsamında ‘Sürdürülebilir Turizm’ temasıyla İstanbul boğazında turizme bağlı olarak oluşan sorunlar çeşitli analiz çalışmaları ile irdelenmiştir. Sürdürülebilir turizm kavramı ile sosyal, çevresel ve ekonomik boyutlarda araştırmalar yapıp, sorunlara çözüm yolu oluşturacak eylem programı hazırlanmıştır. Hazırlanan eylemlerin uygulanmasına yönelik çalışma alanı seçilerek, Anadolu Kavağı’nda deneyim turizmine yönelik örnek proje hazırlanmıştır.

Gelecek nesillerin ihtiyaçlarını tehlikeye atmadan gerçekleştirecek olan turizmde; çevreye duyarlı davranışlar ve kararlar, turist ile yerel halk arasında etkileşim ile kültürel sürekliliğin sağlanması, ekonomik gelirlerin yerel halka fayda sağlayacak şekilde yönetim modelinin oluşturulması gibi konular ön plana çıkmaktadır.

Çalışma alanlarında turizmin temel ve tamamlayıcı unsurlarının mekânsal yer seçimleri yorumlanarak çeşitli türler için odak noktaları ortaya konulmuştur. Yerel halkın turizme desteği ile işletmelerin turizme destekleri irdelenerek potansiyel odak noktalarının geliştirilmesi amaçlanmıştır.

Anadolu Kavağı turizm için önemli bir potansiyele sahip olmasına karşın verilen desteklerin yetersiz olduğu görülmüştür. Buna bağlı olarak sürdürülebilir turizmin içerisinde yer alan deneyim turizmi ile fikir projesi hazırlanmıştır. Bu proje mevcutta yer alan önemli değerleri potansiyel olarak görülmüş ve çeşitli programlar ile yerel halka katkı sağlamaktadır.

1. GİRİŞ

Çalışma kapsamında belirlenen ‘Sürdürülebilir Turizm’ teması ile Boğaziçi kıyılarının mevcut durumu hakkında bilgi edinmek için çeşitli araştırmalar ve analizler yapılmıştır. İlk olarak temayla ilişkili kavramlar ortaya koyarak araştırmaya giriş yapılmıştır. Çalışma konusunun farklı boyutlardaki bilgileri toplanarak çeşitli perspektifler ile tema incelenmiştir. Bilgiler toplandıktan sonra sürdürülebilirlik turizm ilkeleri ve türlerin ilişkileri üzerine çalışmalar yapılarak hangi turizm türünün daha sürdürülebilir olduğu belirlenmiştir. Dünyadan ve Türkiye’den proje örneği incelenerek tematik bakış açısıyla değerlendirmeler yapılmıştır.

Belirlenen temayla ilgili bilgiler toplandıktan sonra İstanbul kenti ve Boğaziçi alanı hakkında çeşitli analizler ve çıkarımlar yapılmıştır. Son olarak sentez çalışması yapılarak mevcut durum ortaya koyulmuştur.

Sürdürülebilir turizme yönelik planlama yaklaşımında çeşitli hedef, strateji ve eylem programı belirlenerek fikir projesi için yol gösterici olması amaçlanmıştır.

Bu çalışma raporu çeşitli bilgiler elde edilerek sürdürülebilir turizm teması kapsamında fikir projesini ortaya koymayı içerir.

1.1. AMAÇ VE KAPSAM

Kentler zaman içerisinde büyüyerek gelişmektedir. Gelişmeyi hızlandıran etkenlerden biri turizm olmuştur. Fakat turizm sektörünün getirdiği karlar zamanla yanlış kararlar alınmasına yol açmıştır. Bu duruma bağlı olarak sosyal, çevresel, ekonomik boyutlarda çeşitli sorunlar oluşmaktadır. İstanbul turizm sektöründe önemli bir role sahip olduğundan gelişen teknoloji ile birlikte hareketlilik artmış ve buna bağlı sorunlar görülmeye başlanmıştır.

Sürdürülebilir turizm teması ile bu sorunlara çözüm aramak ve kitlesel hareketlerin yaşandığı ana odaklara alternatif turizm odakları oluşturmak amaçlanmaktadır.

Anadolu Kavağı’nın sahip olduğu potansiyeller ile alternatif bir turizm destinasyonu oluşturularak çeşitli boyutlarla sürdürülebilir turizme örnek olacak fikir projesinin oluşturulması amaçlanmaktadır.

1.2. ÇALIŞMA YÖNTEMİ

Bu çalışmada turizmin yol açtığı sorunlara çözüm olan sürdürülebilir turizm kavramı için literatür taraması yapılmıştır. Kavramsal incelemeler; sanal ortamda yer alan çeşitli tez, makale, rapor ve belediye ve diğer kurumlardan alınan belgeler gibi kaynaklar kullanılarak hazırlanmıştır.

2. LİTERATÜR ARAŞTIRMASI

2.1. SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZM KAVRAMI

Turizm kavramına dünden bugüne çeşitli tanımlar yapılmıştır. Tanımlara genel hatlarıyla bakıldığında turizm; Turist, turistik alan ve bölge arasındaki hareketliliği içeren bir olgudur. Bu olgu, insan yaşamının her alanında gelişmekte ve ekonomik, sosyal, politik ve kültürel sonuçlar doğurmaktadır; sosyal, ekonomik, yasal, coğrafi, politik ve teknolojik ortamlarda meydana gelen ve gelişen olaylar veya sistemlerdir. (Sirel, 1987)

Kültür ve Turizm Bakanlığı turizmi; ‘bireyin ikamet ettiği yerin dışındaki bir yere seyahatini içeren faaliyetler’ olarak tanımlamış, kalınan süreyi ise ülke içi seyahatleri altı ay, yurtdışına yönelik olanları ise on iki aydan fazla olmamakla sınırlamıştır.

Sürdürülebilirlik kavramı Birleşmiş Milletler Dünya Çevre ve Geliştirme Komisyonu (1991) tarafından 'İnsanlık, doğanın gelecek nesillerin gereksinimlerine yanıt verme yeteneğini tehlikeye atmadan, günlük ihtiyaçları temin etmek' olarak tanımlanmıştır. Bu kapsamda sürdürülebilir turizmi ziyaretçilerin, endüstrinin, çevrenin ve ev sahibi toplulukların ihtiyaçlarını ele alan, mevcut ve gelecekteki ekonomik, sosyal ve çevresel etkilerini tam olarak dikkate alan turizm olarak tanımlayabilmek mümkündür. (Dünya Turizm Örgütü, 2005)

Demir ve Çevirgen (2006) sürdürülebilir ve sürdürülebilir olmayan gelişmelerin karşılaştırılması yapılmıştır. Sürdürülebilir turizm kavramlarında yavaş, kontrollü, uzun dönemli, planlı, yerellik yer almaktayken; sürdürülebilir olmayan turizmde hızlı, kontrolsüz, kısa dönemli, plansız ve kalabalık yer almaktadır.

2.2. SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZM İLKELERİ

Boyutlar bölümünde ortaya konulan sorunlar dünyanın birçok yerinde karşılaşılmaktadır. Bu kapsamda sürdürülebilir turizm ve turizm ilkeleri ortaya çıkmıştır. UNEP ve UNWTO bu kapsamda bazı ilkeler belirlemiştir. Bunlar şu şekildedir:

Ekonomik Süreklilik: Turizm güzergâhlarının ve girişimlerinin başarılarını sürdürebilmeleri, uzun vadede fayda sağlamaya devam edebilmeleri için tasarlanan politikaların yerelde uygulanabilirliğini ve işletmelerin ulusal ve uluslararası düzeyde ve tematik bağlamda rekabet edebilirliğini sağlamak.

Yerel Kalkınma: Ziyaretçilerin yerelde geceleme, yerel üretici ve hizmet sağlayıcı ile buluşma, yerelde harcama oranını çoğaltıcı önlemleri destekleyerek, turizmin ev sahibi destinasyona katkısını artırmak.

İstihdam Kalitesi: Irk, cinsiyet, engellilik gibi konularda ayrımcılık yapılmaksızın, mesleki uzmanlaşmayı desteklemek, ücret ve hizmet kalitesini iyileştirilerek turizm ile yaratılan yerel istihdamın sayısını ve kalitesini arttırmak.

Sosyal Katılım ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği: Turizm faaliyetlerinden elde edilen ekonomik ve sosyal faydaların, genele yaygın ve adil bir biçimde dağıtılmasına çalışmak, ekonomik ve sosyal olarak dezavantajlı kesime sağlanan fırsatları, gelir ve hizmetleri iyileştirmek.

Ziyaretçi Memnuniyeti: Irk, cinsiyet, engellilik hali, yaş veya başka bir ayrımcılık yapılmaksızın, ziyaretçilere güvenli, tatmin edici, sürdürülebilir ve yenilikçi bir deneyim sunmak, "sorumlu turist" olgusunu desteklemek.

Toplumsal Refah: Sosyal bozulma ve istismara yol açmadan yöre halkının sosyal yapı ve kaynaklara, imkânlarla ve yaşam destek sistemlerine erişimlerini sağlayarak, yaşam kalitelerini muhafaza etmek ve iyileştirmek.

Kültürel Zenginlik: Tarihi mirasa, özgün kültüre, geleneklere ve yöre halkının ayırt edici özelliklerine saygı duymak ve bunların değerlerini arttırmak.

Fiziki Bütünlük: Kentsel ve kırsal alanların kalitesini muhafaza etmek, iyileştirmek ve çevrenin fiziki ve görsel açıdan bozulmasını önlemek.

Biyolojik Çeşitlilik: Doğal alanların, yaşam alanlarının, yaban hayatının, türlerin ve endemizmin (yöreye özgü türlerin) korunmasını desteklemek ve bunlara verilen zararı asgari düzeye indirmek, bu uygulamalar süresince ve sonrasında koruma-kullanma dengesi gözeterek bunların bilinirliğini arttırmak.

Kaynakların Verimli Kullanımı: Kısıtlı ve yenilenmeyen kaynakların kullanımını asgari düzeye indirmek, doğal, kültürel ve tarihi değerler söz konusu olduğunda yerel sahiplenmeyi ve ulusal ve uluslararası bilinirliği artırmak, bu uygulamalar süresince ve sonrasında koruma-kullanma dengesi gözeterek bunların bilinirliğini artırmak.

Çevresel Etki: Turizm işletmeleri ve ziyaretçilerden kaynaklanan hava, su ve toprak kirliliğini ve atık üretimini asgari düzeye indirmek, yöre halkını, işletme çalışanlarını ve misafirleri çevresel etki bağlamında bilgilendirmek ve “sorumlu işletme”, “sorumlu turist” gibi kavramları yaygınlaştırmak.

Yerelden Kontrol: Yerel yönetimlerin planlama, yönetim ve uygulama aşamalarında turizmin diğer paydaşları ile istişare içerisinde olmasını sağlamak, bölgede turizmin gelişimi konularında bölge halkı/toplulukları ve sivil toplumu güçlendirmek ve süreçlere dâhil etmek.

2.7. ÇALIŞMA ALANI VE TEMA GEREKÇESİ

İstanbul’un kent kimliğinde önemli yeri olan Boğaziçi Asya ve Avrupa yakaları arasında bir geçit durumundadır. Sahip olduğu topoğrafya ile birçok burun ve tepeler yer almaktadır. Tarih boyunca 3 Dünya İmparatorluğu ve 3 ayrı dünya görüşüne başkentlik yapmıştır. (URL-1)

Boğaziçi; kentin tarihi kültürel kimliğini yansıtan ve tarihsel mekanlar, yapılar ve peyzaj değerleri ve tabiat varlıkları ile İstanbul’a sahip olduğu kimliğini kazandıran en önemli alanlardan biridir. Bu alanların geleceği sürdürülebilir turizm açısından tahrip edilmeden kullanılmalıdır. Proje kapsamında belirlenen temanın en önemli gerekçesi budur.

Boğaziçi Bölgesi’nin 1/100000 ölçekli Çevre Düzeni Planı’nda kültür, turizm ve rekreasyon kullanımları açısından potansiyel arz ettiği görülmektedir. (ÇDP, 2009)

Türkiye turizm stratejileri ve eylem planı çalışmalarında belirlenen vizyonda ve stratejilerde sürdürülebilir yaklaşımın benimsenerek planlama kararları almak vardır. (BİMTAŞ, 2010)

Dolayısıyla, sürdürülebilir turizm anlayışıyla Boğaziçi alanının doğal ve kültürel potansiyelini nasıl değerlendireceğini ulusal turizm stratejisiyle uzun vadede belirlemesi ve dünya ülkeleri arasındaki potansiyelini ortaya koyacak turizm yaklaşımları geliştirmesi önemli bir konu olarak öne çıkmaktadır. (BİMTAŞ, 2010)

3. SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZM TEMASI KAPSAMINDA ANALİZLER VE SENTEZ: İSTANBUL, BOĞAZIÇI

3.1. ÇALIŞMA ALANININ ÖNEMİ

Türkiye coğrafi konumunun getirdiği avantajlar ve büyük bir ülke olarak farklı yerelliklere sahip olması nedeniyle birçok turizm türünün uygulanabilmesi gücünü taşımasıyla bir ok talebe karşılık verecek önemli bir potansiyeli vardır. Bu bağlamda Dünya Turizm Örgütü’nün (DTÖ) yayınladığı sırlamada Türkiye dünya turizminde ilk 10’da yer almaktadır.

İstanbul, Türkiye’ye gelen turistlerin 1/3’ünü tek başına ağırlamaktadır. Bunun sebebini tarihsel, kültürel, ekonomik ve doğal birçok değere sahip olması olarak söyleyebiliriz.

Tarihi geçmişindeki zenginlikleri ve kültürel çeşitliliği ile İstanbul, kültür başkenti seçilmiştir. Bu kapsamda İstanbul Turizm sektörü açısından önemli potansiyeli barındırmaktadır.

Şekil 3. 1. Çalışma Alan Konumu

Boğaziçi, İstanbul'a kimliğini kazandırmakta önemli bir rolü vardır. Sahip olduğu değerler ile İstanbul'a zenginlik katmaktadır. Alanda bulunan değerler, tesisler ve yapılan boğaz turları ile turizm açısından önemli bir yer tutmaktadır. Dolayısıyla Boğaziçi dünya turizmde önemli bir yere sahipken, jeolojik özelliği ile üniktür.

3.2. TARİHSEL GELİŞİM

BİZANS DÖNEMİ

Yerleşimler tarihi yarımada üzerindedir. Boğaz; kenti koruyan su yolu ve kentin doğal uzantısı olarak görülmektedir. Kıyılarında balıkçı köyleri ve kutsal mekanlar yer almaktadır. Kent surlarla çevrili olduğundan gelişim tarihi yarımada ile sınırlı kalmıştır. Bu bağlamda seyahatlerin sınırlı olduğu söylenebilir. (Salman, 2010)

15YY. – 19YY. : Osmanlı döneminde boğaz içine yerleşimler başlamıştır. Genel olarak Boğaziçi alanında bahçeleri konutlar, köşkler, saraylar ve has bahçeler yer almaktadır. Kayık seferleri yapılarak Beyoğlu ve Üsküdar'da gelişmeler yaşanmıştır. Bu kapsamda iskeleler kıyılarda yer almaktadır. (İskeleler, Camiler, Çeşmeler)

Osmanlı döneminde Beyazıt'ta turlar yapıldığı bilinmektedir. Dönemin gazetelerinde belirli Osmanlı parası karşılığında Avrupa turlar yapılacağı da yazılmaktadır. (Salman, 2010)

1920- 1950: Erken cumhuriyet döneminde yenileşme hareketleriyle birlikte planlar yapılmaya başlanmıştır. Batıyı örnek alan yapılarda farklı mimari özellikler görülmektedir.

Köylere otobüs bağlantıları sağlanmış ve büyümeler görülmüştür.

Sanayileşme ve kentleşme ile yeşil alanlar tahribat edilmiştir. Sanayi alanlarının kent içinde yer almasıyla boş sahil saraylar depo olarak kullanılmıştır. Bu gelişmeler beraberinde nüfus artış hızını etkileyerek kırsaldan kentlere göç almış daha sonrasında çeşitli bölgeler imara açılmıştır. Boğaziçi bu alanlardan biridir. Yapılan gecekondular ile iç silüette değişimler meydana gelmiştir. (Salman, 2010)

Bu dönemde çeşitli kanunlar ve kararlarla turizm sektörüne yatırımlar yapılması istenmiş fakat günümüzdeki gibi bir ilgi olmamıştır. Bu bağlamda turizm teşvik kanunu ortaya çıkmıştır. (Salman, 2010)

1950-1970: 20. Yüzyılın ikinci yarısında planlı kalkınma dönemine geçilmiştir. Özel sektöre dayalı bir kalkınma modeli benimsenmiştir. Turizm sektörü ülke ekonomisi içinde önemli hale gelerek büyük katkılar sağlamıştır. Turizm teşvik kanunu ile kamu arazileri turizm tesislerine tahsis edilmiştir.

Sanayinin kıyı alanlarından çekilmeye başlamasıyla boş kalan alanlarda parklar ve yeşil alanlar planlanması gündeme gelmiştir. (Salman, 2010)

1970- GÜNÜMÜZ: Turizm sektörüne olan ilgi günümüze kadar devam etmiştir. Yatırımlar ağırlıklı olarak turizm sektörüdür.

Sektörün sahip olduğu ekonomik kalkınma özelliği ile gelir ve gelişmişlik dengesizlikleri yaşayan bölgeler arasında farkların azaltılması için bu sektöre yönelmeler başlamıştır.

9. Kalkınma Planı ile turizm sektöründe yüksek niteliğe ulaşma hedefleri yer almaktadır.

2009- 2010 yıllarında karşılaştırmalı analizler yapılarak sürdürülebilirlik kavramı öne çıkmıştır. Bu bağlamda günümüzde sürdürülebilir turizm için planlama kararları geliştirilmektedir. (Salman, 2010)

3.3. İSTANBUL GENELİNDE ANALİZLER

3.3.1. İSTANBUL'DA TURİZM TEMEL UNSURLARI VE TÜRLERİ

Turizm açısından belirgin bir özelliği bulunan, turizm faaliyetlerini geliştiren ve destekleyen mevcut turizm değerlerini (temel unsurları); 1/100.000 Ölçekli İstanbul Çevre Düzeni Planı (2009) Raporu'nda ortaya konulduğu gibi doğal, tarihsel ve arkeolojik, kültürel ve ekonomik olmak üzere dört grup içinde incelemek mümkündür.

İstanbul'un tarihsel değerleri incelendiğinde birçok farklı yerlerinde tarihsel ögeler yer almıştır. Bu ögeleri; kale ve surlar, saraylar, dini yapılar (Külliyeler, cami, kilise, sinagog) ve sivil mimari yapılar (Konak, kasır, köşk, yalı) olarak sayabiliriz. Bu kapsamda tarihi yarımada içerisinde barındıran Fatih ilçesinin oldukça ön plana çıktığı söylenebilir. Boğaziçi alanını oluşturan Sarıyer, Beykoz, Beşiktaş ve Üsküdar'ın Fatih ilçesi kadar zengin olduğu görülmektedir.

Kültürel değerler incelendiğinde geçmişinden gelen kültürel çeşitliliğin olduğu değerler görülmektedir. Bu değerleri; müzeler, festivaller, sergi ve galeriler ve konser performans mekanları olarak sayabiliriz. Kültür üçgeni içerisinde yer alan Beyoğlu ve Beşiktaş ilçelerinin sahip olduğu kültürel ve sanat ögeleri diğer ilçelere göre daha fazla yoğunluk göstermiştir. Kültür üçgeninin diğer ilçeleri olan Fatih, Üsküdar ve Kadıköy bu sırayı devam ettirmektedir.

Kültür üçgeninin olduğu bölgede (ana turizm odağı) turizm çeşitliliği göstermektedir. Bu durum alanda sürdürülebilir turizm yaklaşımına uymayan turist yoğunluklarının yaşandığı ve kitlesel hareketler bulunmaktadır.

Boğaziçi alanına baktığımızda değerlerin çeşitliliği bağlamında turizm merkezi olan alanlardaki yoğunluğu azaltmak için farklı turizm türlerine ait alanlar alternatif odak noktaları olma potansiyeli taşıdığı görülmektedir. Sarıyer; kültürel ögeler açısından en çok çeşitliliğe sahip olan bir diğer ilçe olarak görülmektedir. Fakat Beykoz ilçesinin bu sıralamalarda oldukça aşağıda yer aldığını söyleyebiliriz.

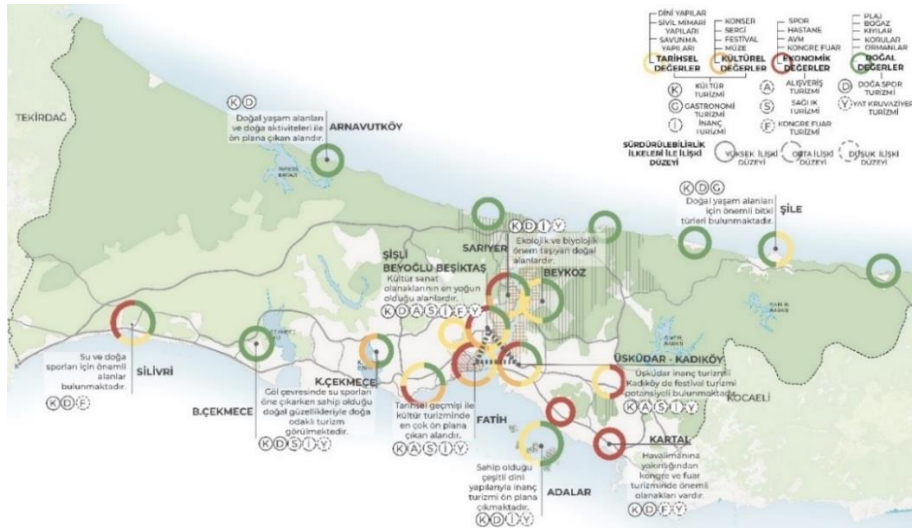
İstanbul'un ekonomik değerleri incelendiğinde sahip olduğu özellikler ve değerlerle birlikte Türkiye'de en çok yatırım yapılan kentlerden biri olduğu görülmüştür. Bu kapsamda yabancı sermayenin giriş kapısı olarak İstanbul'u söyleyebiliriz. Birçok şirket ofislerini İstanbul'da açmaktadır. Bunun sebebi sahip olduğu pazarın geniş olmasıdır. Tüm bu sebepler ile paralel olarak kentte ekonomik değerler artmaktadır. Hizmet sektöründeki gelişmeler turistlerin alana gelmesine etken olmaktadır. Şişli, Beyoğlu ve Beşiktaş'ta hizmet ve ticaret faaliyetlerinin en yoğun olduğu ilçeler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Boğaziçi alanına ekonomik değerlerin yoğunluğu olarak bakıldığında Beşiktaş'tan sonra Üsküdar, Sarıyer ve Beykoz sırayla geldiğini görmekteyiz. Bu durumda yatırımların en çok Beşiktaş ve Üsküdar'a yapıldığı çıkarımını yapabiliriz.

İstanbul'un sahip olduğu doğal değerleri; biyolojik çeşitlilik, kıyılar, boğaz, plajlar, korular ve ormanlar olarak sayabiliriz. Ormanların varlığı yerleşim alanlarının ve yatırımların kuzeye yönelmesiyle tehlike altına girmektedir. Plajlar ise Marmara denizinin kirlenmesinden dolayı güney kesiminde yer alan plajların zamanla kullanıma kısıtlandığı görülmektedir. Korulara baktığımızda koruların Boğaziçi kıyılarında yer aldığı görülmektedir. Alanda yapılan yanlış planlama kararları ormanların küçük korulara dönüştüğü söylenebilir.

İstanbul'da bulunan turizm değerleri incelendikten sonra kent için turizm odak noktaları görülmüştür. Bu odak noktalar ile hangi değerlerin hangi sürdürülebilirlik ilişki düzeyine sahip türler için olanak sağladığı tespit edilmiştir.

Boğaziçi'ne bakıldığında sürdürülebilir turizm için çeşitli değerlerin bulunduğu görülmekte bu durumda bizlere turizm açısından boğazın önemli bir yere sahip olduğunu gösterir.

Şekil 3.2. İstanbul'da Turizm Temel Unsurları ve Türleri

3.3.2. İSTANBUL'DA TURİZM TAMAMLAYICI UNSURLARI

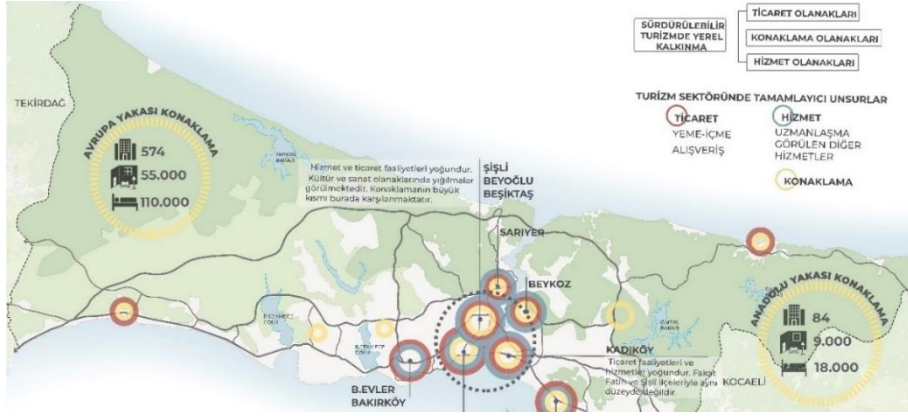
Turistlerin ziyaret amacı çeşitli amaçları barındırmaktadır. Bunlar arasında iş ve kongre yer almaktadır. Hizmet sektöründeki gelişmeler turistlerin alana gelmesine etken olmaktadır.

İstanbul hizmet sektöründe ulusal olarak öncü durumdayken, uluslararası rekabete sahiptir. (GaWC listesinde Alpha grubunda)

İstanbul'da 10'dan fazla temel faaliyete sahip ilçeler gösterilmektedir. Turizm ana bölgesinin hizmetler açısından

da gelişmiş olduğu görülmektedir. Sürdürülebilir turizm ilkesi olan ekonomik süreklilik hizmet sektöründe ulusal ve uluslararası faaliyetlerle sağlanmaktadır. Kente gelen turistler ulaşım türlerini kullandıktan sonra konaklama yerlerine ulaşırlar ve daha sonrasında turizm faaliyetlerini gerçekleştirirler bu kapsamda konaklama turizm için tamamlayıcı bir etkidir.

Avrupa ve Anadolu yakaları arasındaki hizmetler ve konaklama alanlarındaki dengesizlikler Avrupa yakasında ciddi yoğunlaşmalara yol açmaktadır. Bu durumda sosyal ve teknik sorunları oluşturmaktadır. (Şekil-3.3)

Şekil 3.3. İstanbul'da Turizmin Tamamlayıcı Unsurları

3.3.3. İSTANBUL'DA ULAŞIM İLİŞKİLERİ

Turizm sektöründe insanların rahatça alanı deneyimleyebilmesi ve erişebilmesi için ulaşım oldukça önemlidir. Bu kapsamda İstanbul'da ulaşım incelendiğinde hava, deniz ve kara olmak üzere birçok türün olduğu görülmektedir. Yabancı turistlerin büyük bir çoğunluğu havayolu ile İstanbul'a ulaşmaktadır (BİMTAŞ, 2010). Daha sonra sırayı kara yolu ve deniz yolu devam etmektedir. Kentindeki hareketliliğe baktığımızda karayolunun tercih edildiği görülmektedir (İETT, 2021). Bu durumda kent içinde trafik sıkışıklığına yol açmaktadır. Kent merkezinde hem yerlilerin hem de yabancı turistlerin oluşturduğu bu sıkışıklığa çözüm olarak birçok ulaşım türlerinin alanda yer aldığını görebiliriz. Bu bağlamda turizm ile ulaşımın eşgüdümlü olarak planlanması gerektiğinin çıkarımını yapabiliriz.

Şekil 3.4. Turizm ve Ulaşım

Sürdürülebilir turizmde karayolu ulaşımı, kısa mesafelere gitme, transferler, bölgesel turlar veya bireysel turizm hareketlerinde kullanılan ulaşım çeşididir. Turizm sektöründeki ulaştırma faaliyetlerinin destinasyonlarda sebep olduğu çevre sorunları, genellikle fosil yakıtların tüketilmesi, gürültü ve görüntü kirliliği, araç bakımında doğal kaynak tüketimi ve trafik güvenlik sorunlarıdır.

Sürdürülebilir turizmde deniz yolu ulaşımı, genellikle kurvaziye, feribot ve kişisel yatlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Araçların taşıma kapasitesine bağlı olarak oluşan atıkların deniz ekosistemine olan olumsuz etkileri deniz yolu ulaşımının yol açtığı en büyük sorundur. Ayrıca kurvaziye turizminde, gidilen destinasyonlarda,

koylarda oluşabilecek taşıma kapasitesini aşma durumları ve kaynakların aşırı tüketimi sürdürülebilirlik için olumsuz etki yaratır.

Sürdürülebilir turizmde demir yolu ulaşımı, çevreye ve sürdürülebilir turizm anlayışına en uygun ulaşım şekli olmasına rağmen özellikle turizm sektöründe en az tercih edilen ulaşım şeklidir. En az sera gazı emisyonu üreten ulaşım şekli demir yolu ulaşımıdır. Demir yolu kullanımının artırılması aynı zamanda diğer ulaşım türlerine olan katılımın azalması anlamına gelir. Dolayısıyla daha az motorlu aracın trafiğe çıkması ve daha az kirlilik anlamına gelir.

Sürdürülebilir turizmde hava yolu ulaşımı, hız ve konfor bakımından daha avantajlı olduğu için turizm faaliyetlerinde en çok tercih edilen ve en çok hava kirliliğine sebebiyet veren ulaşım türüdür. Uçak seferde iken havaya karbondioksit ve karbon monoksit bırakması daha fazla kirlilik yaratmaktadır.

Şekil-3.5'de ulaşım türleri ve turizm alanları görülmektedir. Bu kapsamda fatih ilçesinde yoğun olarak gözlemlenen ulaşım türleri Beykoz ilçesinde tam tersi durumda olduğu söylenebilir.

Şekil 3. 5. İstanbul'da Ulaşım İlişkileri

3.4. BOĞAZIÇI ALANINA YÖNELİK ANALİZLER

İstanbul alanında genel analizler yapıldıktan sonra çalışmaya Boğaziçi ölçeğinde detaylı analizler yapılarak devam edilmiştir.

Boğaziçi Tarihi Ve Kültürel Değerler: Boğaziçi'nin sahip olduğu çeşitlilik ve beraberinde ziyaretçilerin amacına göre farklı deneyimler sağlamak mümkündür. Bunun sonucunda turistik çekim sağlanır. Yerel halkın çeşitli faaliyetleri ile ekonomik kazanç sağlanır.

Kültürel değerlerde müze ve festival alanları incelendiğinde Avrupa yakasının daha zengin olduğu söylenebilir. Fakat tarihi değerlere baktığımızda iki yakasında benzer yapılar bulunmaktadır. Sürdürülebilir turizm açısından değerlerin korunması önemli bir konudur. Turizm sayesinde unutulmak üzere olan değerler yeniden canlandırılıp yaşatılabilmektedir.

Boğaziçi Doğal Değerler: Turizm faaliyetlerinde doğa her zaman çekici bir faktördür. Boğaziçi alanı sahip olduğu topoğrafik yapısıyla dünyada tek olma özelliği vardır. Boğazı oluşturan karşılıklı kıyılar çeşitli alanlarda manzara noktalarını oluşturmaktadır. Alanda bulunan korular boğazın doğal yapısını hatırlatıcı öğelerdir. Yerel halkın ve ziyaretçilerin rekreasyonel faaliyetleri ve yeşil alan ihtiyacını karşılayan önemli alanlardır.

Boğaz'ın kuzeyinde yer alan plajlar İstanbul'un eski kıyı kullanımını hatırlatır niteliktedir. Bu alanların korunması İstanbul kültürü için önemli olmaktadır. Doğal sit alanı İstanbul'un kuzey ormanlarını içermektedir. Sürdürülebilir turizm ile biyolojik çeşitliliğin ve kaynakların korunması birincil hedeftir. (Url-6)

Boğaziçi Ekonomik Değerler: Ekonomik değerler turizmin sürdürülebilir ekonomisine katkı sağlar ve istihdam oluşturur. Ekonomik değerler ulusal ve uluslararası faaliyetler ile ölçüğü büyümektedir. Bunun sonucunda alana yerli yabancı birçok ziyaretçi gelmektedir.

Boğaziçi'nin sahip olduğu ekonomik değerler incelendiğinde yatırımların çoğu Avrupa yakasına olduğu görülmektedir. Bu durum Avrupa yakasının Asya yakasına göre daha fazla ziyaretçiye sahip olduğu söylenebilir. Alanda bulunan AVM'ler hastane ve spor alanlarına göre daha çok kent ölçeğindedir. Farklı ilçe ve mahallelerden ziyaretçi çekmektedir.

Boğaziçi Ticaret ve Konaklama: Ticaret alanları yerel halkın ve ziyaretçilerin ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik olan turizmin tamamlayıcı unsurlarından biridir. Boğaziçi alanındaki durumu incelendiğinde Avrupa yakasında Bebek, İstinye, Yenimahalle öne çıkarken; Anadolu yakasında Beylerbeyi, Çengelköy ve Beykoz merkez ön plana çıkan mahallelerdir.

Konaklama tesisleri boğaz içinde daha çok yalılardan oluşan otelleri bünyesinde barındırmaktadır. Alanın kuzeyinde doğal değerlerin daha çok korunduğu alanlarda ise kamplar göze çarpmaktadır. Konaklama tesislerinin Avrupa yakasında daha çok olması; Anadolu yakasından daha fazla talep görmesi ve turizm yatırımların çoğunun orda yer almasından kaynaklandığı söylenebilir. Bu durum iki yaka arasında dengesizliği göstermektedir. Sürdürülebilir turizmde konaklama alanları önemlidir. Çünkü gelecek turistlerin daha uzun kalmaları istenmektedir.

Boğaziçi Turizm Odakları ve Türleri: Turizmin temel ve tamamlayıcı unsurları incelendikten sonra turizm odak noktaları ve alandaki turizm türleri incelenmiştir. Birincil odak noktaları değerlerin zengin olduğu ve hizmetlerin yoğunlaştığı potansiyel alanlardır. Bu kapsamda değerlendirilerek 2. ve 3. odak noktaları belirlenmiştir. Birincil odaklar Ortaköy, Beylerbeyi, Beykoz merkez, Yeniköy, Rumeli Hisarı, Anadolu Hisarı'dır.

Altanlar ve Enlil'in yapmış olduğu araştırmalarda boğaz alanının yerel ve eğlence, yeme-içme işletmelerinin turizme verdiği destekler incelenmiştir. Bu kapsamda Boğaziçi'ndeki turizm odaklarının destek düzeyini görmek amacıyla analizde bu çalışmalara yer verilmiştir. Araştırma kapsamında belirlenen göstergeler ile anket çalışmaları yapılmıştır.

Yerel sakinlerin turizme desteği göstergeleri; ekonomik çevre sosyo-kültürel çevre, fiziksel çevre, politik çevre, turizmin olumlu etkileri ve turizmin olumsuz etkileridir.

Eğlence, yiyecek ve içecek işletmelerinin turizme desteği göstergeleri; yere bağlılık, yerin algılanan kalitesi, turizmin etkileri ve turizm odaklı kararlardır.

İncelenen çalışma sonrası Anadolu Kavağı, Rumeli Kavağı, Çubuklu ve Çengelköy yerel halkın ve işletmecilerin turizme desteği bakımından oldukça düşük seviyededir.

Boğaziçi Ulaşım: Turizm faaliyetleri ile ulaşım eşgüdümlü olmalıdır. Bunun sebebi ulaşımın kolay olduğu turizm odaklarının daha fazla ilgi görmesidir. Boğaziçi'nin turizm odakları ve ulaşım türleri incelendiğinde daha çok karayolu ile ulaşıldığı görülmektedir. Bu durum çevresel sürdürülebilirlik açısından sorun oluşturabilmektedir. Bu kapsamda alanda daha çok raylı sistemlerin kullanılması çevresel sürdürülebilirlik açısından önemlidir.

Avrupa yakası incelendiğinden birden çok türle odaklara ulaşıldığı gözlemlenmiştir. Anadolu yakasında ise sadece karayolu ve deniz yolu kullanılmaktadır. Alanın kuzeyine gidildikçe ulaşım bağlantıları zayıflamaktadır.

3. Köprünün yapılması diğer köprülerdeki trafiği hafifletmesi amaçlanmaktadır. Bu köprüye yakın turizm odaklarında daha çok ilgi görmesine de sebep olabilir.

3.5. POTANSİYELLER, SORUNLAR VE SENTEZ ÇALIŞMASI

3.5.1. POTANSİYEL VE SORUNLAR

Sorun ve potansiyeller planlama stratejilerinin oluşturulmasına yön veren etkenlerin anlaşılmasını ve değerlendirilmesini sağlamıştır. Belirlenen potansiyel ve sorunlar sürdürülebilir turizm teması kapsamında kültürel, çevresel, sosyal ve yasal boyutlarda detaylandırılmıştır. Yapılan analizler sonucu Boğaziçi alanında sürdürülebilir turizme yönelik belirlenen potansiyeller ve sorunlar aşağıdaki gibidir:

POTANSİYELLER

ÇEVRESEL

- Boğaz geçişinin varlığı
- Endemik flora ve fauna türlerine sahip olması ile sürdürülebilir bio-çeşitlilik açısından zengin olması
- İki yarımada şeklindeki yapısı ile kıyı şehri özelliklerini gösteriyor olması
- Günümüzde turizm için uygun orman, koru gibi alanların varlığı
- Farklı yapıdaki morfolojik özellikleri nedeniyle farklı turizm türlerine imkân vermesi
- Kültür mirasını yansıtan tescilli eserlere sahip olması
- Fiziksel çevre içerisinde çeşitli turizm türlerine hizmet edecek yapıların olması (otel, günübirlik tesisler)
- Eski fabrika, sanayi ya da tersane alanlarının kültür turizmi odaklı kullanımlara yeniden canlandırılması hususundaki eğilimlerin artışı
- Boğaziçi değerlerinin korunması yönündeki bilincin artıyor olması

SOSYAL

- Zengin kültürel ve sosyal çeşitliliğin olması
- Kentin sosyo-kültürel arka planını yansıtan müzelerin bulunması
- Orman ve yeşil alanların korunmasına yönelik bilincin artmaya başlaması
- İstanbul'un manevi koruyucuları olarak kabul edilen insanların türbelerinin boğaz içinde yer alıyor olması (inanç turizmi)
- Balıkçıların kıyılardaki eylemlerinin simgeleşmesi

EKONOMİK

- Uluslararası kültür ve sanat festivalleri ve spor müsabakalarının düzenlenmesi
- Müzeleşme faaliyetlerinin artması, sanat galerilerin, sergilerin düzenlenmesi
- Hizmet sektörü içerisinde turizmin 3. sırada yer alıyor olması
- Merkez bölgede sıkışmış turizm etkinliklerini, Boğaziçi ve diğer bölgelere yayılması

YÖNETİM

- Korumaya yönelik kurumların, sivil toplum kuruluşları ve meslek odalarının ve uluslararası kuruluşların varlığı
- Koruma amaçlı planların hazırlanması
- Kıyı alanlarını düzenlenmesine ve kamuya yönelik planların gelişmesini sağlayan Kıyı Kanunu
- Doğal kaynakların korunmasına yönelik uluslararası sözleşmelere taraf olunması

SORUNLAR

ÇEVRESEL

- Kıyı potansiyelinin yeterince değerlendirilememesi
- Plansız yapılaşma nedeniyle kent içi doğal kaynakların giderek bozulması
- Kentsel gelişimin düşeyde ve yatayda kent silüetine etkisinin olumsuz olması
- Kent içi ulaşımın ağırlıklı özel araçlarla sağlanması, (Hava, gürültü kirliliği)
- Tarihi yapılardaki ticari kullanımların artması
- Yakalar arasında ulaşım ve yatırım dengesizliğinin olması

SOSYAL

- Eğlence, yeme-içme işletmelerinin yeterli destek vermediği alanların olması
- Yerel halkın turizm desteği az olan alanların bulunması
- Tarihi eserlere sahip çıkma bilincinin toplumda yaygınlaşmamış olması ve korumanın maliyetli olduğu fikrinin yerleşmiş olması
- Turizm faaliyetleri nedeniyle kentin çeşitli bölgelerinde değer artışı yaşanması ve kentinin mekâna yabancılaşması

EKONOMİK

- Girişimcilik kültürünün oluşturulmasına yönelik çalışmalarının yetersiz olması
- Turizm yatırımlarının çoğunluğunun Avrupa yakasında olması
- Turizm gelişmelerinin yaşandığı bölgelerde fiyat artışlarının yaşanması

YÖNETİM

- Sektördeki aktörler arası koordinasyonsuzluğun olması
- Yasaların uygulanmasındaki zayıflıklar bulunması
- Yetki ve sorumluluk karmaşalarının yaşanması
- Turizm Teşvik Yasası ile kamuya ait alanların turizm tesislerine dönüşmesi

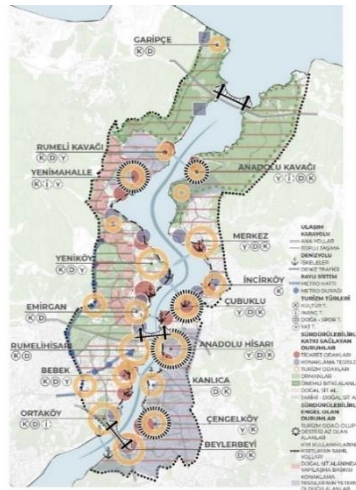
3.5.2. SENTEZ ÇALIŞMASI

Boğaziçi alanında sürdürülebilir turizm tematik ekseninde yapılan literatür araştırması, tema analizi çalışmalar ele alınarak oluşturulmuştur. Analizler bir arada ele alınarak ve çıkarımlar ile sentez paftası oluşturulmuştur.

Sentez çalışmasında çeşitli odak noktaları, ulaşım bağlantıları, turizm türleri ve belirlenen sorunların mekânsal gösterimleri yer almaktadır. Çalışma sonucu turizm odağı olup turizm desteği az olan mahalleler belirlenmiştir (Anadolu Kavağı, Yeni Mahalle, Çubuklu, Anadolu Hisarı, Çengelköy). Bu alanlarda planlama yaklaşımları geliştirilerek daha sürdürülebilir bir turizm faaliyetleri gerçekleşmesi sağlanacaktır.

Sürdürülebilirliğe engel olan bir diğer durum ise kıyı kullanımlarını kısıtlayan sahil yollarıdır. Kentlinin su ile etkileşime girdiği kıyılar çoğu zaman araç yolları ile daralmaktadır.

Diğer sorunlar ise doğal sit alanının yapılaşma baskısı altında olmasıdır. Sürdürülebilirlik temasında doğal değerlerin korunması birincil önceliktir.

Şekil 3. 6. Sentez Çalışması

4. SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZM TEMASI KAPSAMINDA PLANLAMA YAKLAŞIMI

4.1. ÜST ÖLÇEKLİ PLANLAR

Boğaziçi alanına getirilecek planlama yaklaşımı için üst ölçekten alınan kararlar incelenmiştir. Bu bağlamda planlar arası devamlılığın sağlanması amaçlanmıştır. Türkiye Turizm Stratejileri (2007); turizmin çeşitlendirilmesi, gelişim koridorları, ekoturizm bölgeleri ve turizm gelişim bölgeleri stratejileri, olmak üzere başlıklar altında ele alınmıştır.

İstanbul Çevre Düzeni Planında Turizme Yönelik Stratejiler;

- Demiryolu ve denizyolu ulaşımını güçlendirerek kent içi erişilebilirliğinin artırılması,
- Konaklama olanaklarının çeşitlendirilmesi
- Kitle turizmine alternatif olacak turizm faaliyetlerinin desteklenmesi,
- Kültür turizmine katkı sağlayacak kültürel mirasın, anıtların ve tarihi yapı stokunun korunarak sunumlarının güçlendirilmesi,

- Kentte düzenlenen uluslararası nitelikteki kültür, sanat vb. etkinliklerin, çağdaş bir anlayışla yönetilen müzelerin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması,

İstanbul Turizm Master Planı Stratejileri;

- İstanbul'un özgün değerlerini, yerel özelliklerini hedeflerinde dikkate alarak geliştirmek; bu değer ve özelliklere saygı göstererek, değerlerin geçmişten geleceğe kesintisizliğini sağlamak
- Şehrin kültür ekonomisini İstanbullu ile birlikte güçlendirmek
- Turizm gelirlerini artırmak
- Turist sayısını artırmak
- Kişi başı turizm harcamasını yükseltmek
- Turistlerin kalış sürelerinin uzatmak
- Turistlerin tekrar gelmelerini sağlamak

Planlama yaklaşımı İstanbul Turizm Master Planı'nda (2015) belirlenen stratejilerinden sürdürülebilirlik yaklaşımına uygun olanlar benimsenmiştir.

4.2. PLANLAMA YAKLAŞIMI

Yapılan çalışmalar doğrultusunda belirlenen yaklaşımın ana amaçları Boğaziçi'nin sahip olduğu tarihi, kültürel ve doğal kimlik değerleri ile özdeşleşen, kentin öncelikle kültür ve turizm alanlarındaki üstünlüklerini ön plana çıkartan; çevresel, ekonomik ve toplumsal sürdürülebilirlik ilkelerini mekana yansıtarak yaşam kalitesini yükselten, ekonomik yapısını sanat ve teknolojiye dayalı ticaret ve hizmet ağırlıklı bir ekonomiye dönüştüren, etkin ve katılımcı bir kent yönetimi/yönetişimi yapılandırmasında, kurumsal ve mekânsal planlarını verimli bir araç olarak kullanan küresel ölçekte güçlenmiş bir kent statüsü kazandırmak olarak belirlenmiştir. Bu kapsamda sürdürülebilir turizm temasında; tarihi kültürel değerleri koruyan, doğal güzelliklerle bütünleştiren çevre dostu ulaşım türleri ile ilişkisini sağlayan, teknoloji ile geliştiren planlar gerçekleştirilmek amaçlanmaktadır.

İstanbul Turizm Master Planında Turizm çerçevesinde 3 ana tema belirlenmiştir. Bunlar; İnsan, şehir ve organizasyondur. Bu odaklara bağlı kavramlar ortaya konularak odaklar ile ilişkisi kurulmuştur. Belirlenen kavramlar ve hedefler altında temalar oluşturularak, stratejiler bu temalar içerisine yerleştirilmiştir. (Şekil-4.1)

Şekil 4. 1. Sürdürülebilir Turizm Kavramları

İnsan; Turizm merkezinde insan unsurunun var olduğu, sosyal, kültürel, ekolojik, ekonomik ve toplumsal değişim ve gelişimlere duyarlı bir endüstridir. 1. hedef ve ona bağlı stratejiler de şehirde yaşayan insanların yaşam kalitelerini yükselten, şehre gelen ziyaretçilerin memnuniyetini artıran konuları kapsamaktadır.

Şehir; Dünya'da değişen eğilimler kültürü pek çok şehrin ekonomik gelişme ve rekabet gücünü artırma stratejilerinin merkezine koymuştur. Ön plana çıkan unsurlar iyi korunmuş bir tarihi çevrenin ve anıtsal yapıların yanı sıra, kentin sunduğu kültür ve sanat ortamıdır. Ayrıca kentte sağlanan turizm çeşitliliği ve türler arasında geçişkenliğin sağlanması turistin kentte kalış süresini uzamasını sağlayacaktır. (2. ve 3. Hedefler)

Organizasyon; Turizm sektörünün başarısı ve sürdürülebilirliği iyi bir organizasyon sağlanması ile mümkündür. Bu bağlamda sektörde hem alan yönetiminde hem de kurumsal yönetimde etkin bir örgütlenme oluşturulması gerekmektedir. (4. Hedef)

4.4. HEDEF, STRATEJİLER VE EYLEM PROGRAMI

Planlama yaklaşımı doğrultusunda hedefler insan, şehir ve organizasyon temaları ile ilişkili olarak belirlenmiştir.

Bu bağlamda hedefler, stratejiler ve eylemler şu şekildedir:

H1: Eğitilmiş Nitelikli İşgücü, Yüksek Düzeyde Teknik Altyapı, Tesis ve Servisleriyle, Yaşam Düzeyini Yükselterek, Turizmi Şehir ve Toplum ile Bütünleştirmek

S1: Eğitim Olanaklarının Geliştirilmesi

	EYLEMLER	SÜRE	AKTÖRLER	KOORDİNASYON
S1E1	Yerel insan kaynağının geliştirilmesi ve önerilen turizm çeşidi doğrultusunda meslek odaklı eğitim almasının sağlanması	Orta	1-2-11-27 30-40	İstanbul Valiliği
S1E2	Geleneksel el sanatları, geleneksel mutfak ve zanaat eğitimlerinin verilmesi	Orta		
S1E3	Belediyeler tarafından kentlilerin, gençlerin ve dezavantajlı grupların (ev hanımları, yaşlılar, çocuklar, engelliler) üreterek zaman geçirecekleri atölyeler, spor, kültür-sanat mekânları, sergi mekânlarının kısa süreli ve dönüşümlü kurs vb. alternatif mekânlar olarak geliştirilmesi	Kısa		
S1E4	Müze bilinci ve müzeciliğe yönelik eğitimlerin verilmesi	Orta		
S1E5	Kent kültürü, ekolojik çeşitlilik, kültürel mirası konularında eğitimlerin	Uzun		

S2: Aidiyet ve Kentlilik Bilincinin Oluşturulması

	EYLEMLER	SÜRE	AKTÖRLER	KOORDİNASYON
S2E1	Toplumsal diyalog ve kentsel kararlarda katılımı güçlendirerek kente aidiyet ve sahiplenmenin sağlanması	Uzun	2-6-14-30 34-39-40	İstanbul Büyükşehir Belediyesi
S2E2	Şehrin çeperinde ve dezavantajlı bölgelerde yaşayanların boğaza özgü mekânları ziyaret etmelerinin sağlanmasıyla turizme katılım olanaklarının artırılması (Ücretsiz İstanbul Kültürel Gezi Programı)	Uzun		
S2E3	Halkın bir araya gelmesini sağlayacak kültürel, sanatsal ve sosyal aktivitelerin düzenlenmesi	Kısa		

S3: Kentlinin Turizm Yatırımı Yapma Kapasitesinin Artırılması

	EYLEMLER	SÜRE	AKTÖRLER	KOORDİNASYON
S3E1	Küçük ve orta ölçekli girişimcinin turizm sektöründe yatırım yapma kapasitesinin artırılması	Kısa	1-2-5-14 30-40	İstanbul Valiliği
S3E2	Aile pansiyonculuğunun geliştirilerek turizmin kenti ile buluşturulması	Orta		

S4: Şehir İçi Ulaşım Olanaklarının Güçlendirilmesi

	EYLEMLER	SÜRE	AKTÖRLER	KOORDİNASYON
S4E1	Yerel halkın ve ziyaret için gelenleri yürümeye veya bisiklete binmeye teşvik edecek düzenlemelerin yapılması (Akıllı bisiklet durakları)	Orta	2-20-21- 22 30-33-40	İstanbul Büyükşehir Belediyesi
S4E2	Turistik noktalar arasında deniz bağlantılarının güçlendirilmesi	Orta		
S4E3	Mevcut karayolu taşımacılığının Boğaziçi kıyıları üzerinde oluşturduğu baskının azaltılması	Uzun		

S5: Konaklama Olanaklarının Güçlendirilmesi

	EYLEMLER	SÜRE	AKTÖRLER	KOORDİNASYON
S5E1	Aile pansiyonculuğu ve konutların kısa süreli kiralama sisteminin oluşturulması	Orta	1-5-6-15- 30-40	Kültür ve Turizm Bakanlığı

S6: Yaşam Kalitesinin Artırılması

	EYLEMLER	SÜRE	AKTÖRLER	KOORDİNASYON
S6E1	Kıyı kalitesinin yükseltilmesi (Teknelerin oluşturduğu atıl alanlar)	Orta	2-3-5-14-15-21-22-33-40	İstanbul Büyükşehir Belediyesi
S6E2	Tüm kesimleri kentle bütünleştiren kentsel donatı alanlarının (spor merkezleri, kültür merkezleri, eğlence ve sergi mekânları, müzeler, sağlık merkezleri) ve kamusal açık alanların dengeli hale getirilmesi	Uzun		
S6E3	Boğaziçi alanını; doku, fonksiyon ve özgün özellikleri korunarak bakımlarının yapılması	Kısa		
S6E4	Orman ve tarım alanlarının korunması ve geliştirilmesi	Orta		

S7: Turizm Sektöründe Hizmet Kalitesinin Artırılması

	EYLEMLER	SÜRE	AKTÖRLER	KOORDİNASYON
S7E1	Hizmet sunumu ve fiyat dengesinin kurulması	Orta	2-11-14-18-30	İstanbul Valiliği
S7E2	Denetim sistemlerinin geliştirilmesi	Orta		
S7E3	Mesleki eğitimin desteklenmesi	Orta		
S7E4	Konaklama tesislerinde 'yeşil anahtar' sertifikaların yaygınlaşmasını sağlama	Orta		

H2: İstanbul'da Turizmin, Kültür Eksenini Üzerinden Geliştirilerek Soyut ve Somut Mirasın Deneyimlenmesini Sağlamak ve Şehrin Kültür Ekonomisini Güçlendirmek

S1: Kültürel Mirasın Korunması

	EYLEMLER	SÜRE	AKTÖRLER	KOORDİNASYON
S1E2	Kentsel mirasın, tarihi alanların ve kültürel öğelerin tarihsel ve özgün kimlikleri ile korunması	Uzun	2-3-4-13-14-15-30	İstanbul Büyükşehir Belediyesi
S1E3	İstanbul'un silüetinin korunması, kent silüetini olumsuz etkileyen yapılaşmanın önüne geçilmesi	Uzun		
S1E4	Kentin tarihi dokularında lastik tekerlekli araç trafiğinin azaltılması, kesintisiz yaya ulaşım akslarının oluşturulması	Kısa		

S2: Kültürel Miras Turizminin Geliştirilmesi

	EYLEMLER	SÜRE	AKTÖRLER	KOORDİNASYON
S2E1	Turizm odak noktalarının belirlenmesi ve markalaştırma çalışmalarının yapılması	Uzun	2-3-4-13-14-15-30	İstanbul Büyükşehir Belediyesi
S2E2	Kültür turizmine katkı sağlayacak kültürel mirasın, anıtların ve tarihi yapı stokunun korunarak sunumlarının güçlendirilmesi	Orta		
S2E3	Tematik kültür güzergâhlarının oluşturulması	Orta		
S2E4	Haritalandırma ve belgelendirme konusunda gerekli altyapıların kurulması, sanat ve kültür ortamının dijital platformlarda; yazılı dokümanlarda, tanıtıcı belgelerde daha etkin yer alması	Uzun		

S3: Somut Olmayan Mirasın Keşfedilmesi

	EYLEMLER	SÜRE	AKTÖRLER	KOORDİNASYON
S3E1	SOKÜM'e yönelik müze açılması	Orta	2-3-13-14	İstanbul Büyükşehir Belediyesi
S3E2	SOKÜM'ün somut mekânlarla elektronik sistemlerle ilişkilendirilmesi	Orta	15-30-37-39	İstanbul Büyükşehir Belediyesi

S4: Kültürel Deneyim Çeşitliliğinin Artırılması

	EYLEMLER	SÜRE	AKTÖRLER	KOORDİNASYON
S4E1	Müzelerin sayı ve türlerinin artırılması	Uzun	2-3-4-5-13-14-15-30	İstanbul Büyükşehir Belediyesi
S4E2	Kültür ve sanat etkinlikleri düzenlenmesi için mekânsal olanakların oluşturulması	Orta		
S4E3	Tarihi yapıların kültür sanat işlevleri için kullanılmasının sağlanması	Kısa		
S4E4	Endüstri mirası yapıların kültürel amaçlı kullanımının desteklenmesi	Orta		

S5: Kreatif Sektörün Geliştirilmesi

	EYLEMLER	SÜRE	AKTÖRLER	KOORDİNASYON
S5E1	Sektör içerisinde ve sektör dışındaki disiplinlerin birbirleri arasındaki etkileşimin artırılması amacıyla tasarım ve sanat merkezlerinin kurulması	Uzun	2-3-4-13-14-15-30	İstanbul Büyükşehir Belediyesi
S5E2	Tasarımcı ile kullanıcıyı bir araya getiren tüm tasarım ve üretim süreçlerinin tanıtıldığı ortak alanların kurulması	Orta		
S5E3	Yaratıcı endüstrilere yönelik dönemsel geçici mekanların oluşturulması (açık hava sinemaları, sergi ve etkinlik alanları gibi)	Orta		
S5E4	Zanaatkarların becerilerini yeni nesillere aktarmalarını sağlayacak merkezlerin oluşturulması	Kısa		
S5E5	Küçük üretici ve zanaatçıların üretimlerine yönelik ortak tasarım atölyelerinin geliştirilmesi	Kısa		

S6: İnanç Turizminin Geliştirilmesi

	EYLEMLER	SÜRE	AKTÖRLER	KOORDİNASYON
S6E1	Ziyaret mekânlarının fiziki yapısı ile çevresinin düzenlemesi yapılarak inanç turizmine uygun hale getirilmesi	Kısa	2-3-4-13-14-15-30-32-39	İstanbul Büyükşehir Belediyesi
S6E2	Ziyaretçilere mahsus tarihi mekanların kullanımına ait koruma felsefesi içerikli bilgilendirme-uyarı tabelalarının bulundurulması	Kısa		
S6E3	Bölgede yer alan anıt eserler, türbeler, çeşmeler ile mezarlık ve hazirelerde bulunan şahidelerin onarımlarının yapılması	Orta		
S6E4	İnanç turizmi veya dini amaçlı gelen ziyaretçilerin manevi kazanımlar elde etmelerine yönelik gezi güzergahları oluşturulması	Orta		
S6E5	Güzergâh üzerinde çevre düzenlemelerinin yapılması ve kent yönlendirme tabelalarının yerleştirilmesi	Kısa		

H3: İstanbul'da Turizmi Alternatif Türlerle ve Mekânlarla Çeşitlendirmek

S1: Spor Turizminin Geliştirilmesi

	EYLEMLER	SÜRE	AKTÖRLER	KOORDİNASYON
S1E1	Sporu kentlinin yaşamının eksenine yerleştirecek altyapının gerçekleştirilmesi	Uzun	2-4-9-10-11-12-15-18-30-31-32-35-38-39	Gençlik ve Spor Bakanlığı
S1E2	Yurtdışından katılıma açık olan, çocuk ve gençleri bir araya getiren merkezi kampların ve tesislerin geliştirilmesi	Orta		
S1E3	Spor tesislerinin sayısının ve niteliğinin artırılması	Uzun		
S1E4	Halkın spor tesislerinden daha fazla yararlanması açısından spor tesislerinin artırılması	Uzun		
S1E5	Uluslararası spor organizasyonlarının düzenlenmesine yönelik altyapı ve tanıtım faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi	Orta		

S2: Doğa Turizminin Geliştirilmesi

	EYLEMLER	SÜRE	AKTÖRLER	KOORDİNASYON
S2E1	Yerel halka doğa turizmine ilişkin eğitim verilerek turizmin halk ile bütünleştirilmesi	Orta	2-3-4-14-15-16-17-30-40	İstanbul Büyükşehir Belediyesi
S2E2	Gerek kentlinin gerekse de yerli-yabancı ziyaretçinin günlük kullanımını sağlamak üzere rekreasyon alanlarında çeşitliliğin ve bu alanlara erişilebilirliğin sağlanması	Orta		
S2E3	Hızlı ve doğaya zarar vermeyen ulaşım bağlantıları ile kuzey-güney arasında bağlantının kurulması	Orta		
S2E4	Doğa yürüyüşü, bisiklet parkurları, foto safari gezileri için patika düzenlemeleri yapılması ve manzara seyir teraslarının oluşturulması	Orta		
S2E5	Doğal değerlerin yapılaşmadan mutlak derecede korunacağı yasal düzenlemelerin yapılması	Kısa		

S3: Festival Turizminin Geliştirilmesi ve Desteklenmesi

	EYLEMLER	SÜRE	AKTÖRLER	KOORDİNASYON
S3E1	Festivallerin her yıl düzenlenerek geleneksel hale getirilmesi	Uzun	1-2-4-12-14-18-20-30	İstanbul Valiliği
S3E2	Festivale yönelik veya festivalin düzenlendiği alana ilişkin kalite standartlarının geliştirilmesi ve standartlara uygun hediyelik eşya satışlarının yapılması	Orta		
S3E3	Festival alanına erişimin hızlı ve konforlu bir ulaşım ile güçlendirilmesi	Orta		

S4: Yat Turizminin Geliştirilmesi

	EYLEMLER	SÜRE	AKTÖRLER	KOORDİNASYON
S4E1	Yat turistlerinin kolayca kent merkezine ulaşmasını sağlayacak ulaşım alternatiflerinin geliştirilmesi	Uzun	1-2-3-4-12-14-15-18-19-20-23-26-30	Ulaştırma Bakanlığı
S4E2	Yat limanlarının içinde oluşturulacak işlev alanlarıyla tüm kentliler için ilgi çekici bir alan olmasının sağlanması; şehir ve İstanbullu ile bütünleştirilmesi	Orta		
S4E3	Kıyı şeridinde düzensiz parklanmanın, niteliksiz işletmeciliğinin ve parklanma kaynaklı kıyı kirliliğinin önüne geçilmesi	Orta		

S5: Keşif Atlasının Geliştirilmesi

	EYLEMLER	SÜRE	AKTÖRLER	KOORDİNASYON
S5E1	Boğaz'ın simgesel varlıklarının değerlendirilerek, az bilinen destinasyonların cazibesinin artırılması	Orta	2-3-4-12-14-15-17-30	İstanbul Büyükşehir Belediyesi
S5E2	Az bilinen destinasyonlara erişilebilirliğin, turistlerinde kolaylıkla ve konforla kullanabilecekleri çevre dostu toplu taşıma sistemleri ile sağlanması	Orta		
S5E3	Mekânsal çeşitliliği artırmaya yönelik keşif atlasının üretilmesi	Uzun		
S5E4	Keşif atlasının her turizm türüne ve sektörün ihtiyaçlarını gözetenek sistemli bir şekilde kurgulanması	Uzun		

S6: Kıyı ve Orman Alanlarında Rekreasyon Olanaklarının Geliştirilmesi

	EYLEMLER	SÜRE	AKTÖRLER	KOORDİNASYON
S6E1	Sarıyer ve Beykoz'da kişisel deneyim çeşitliliğinin artırılması	Orta	2-3-14 15-30	İstanbul Büyükşehir Belediyesi
S6E2	Deneyim çeşitliliğini artırmak üzere doğal alanlarda su sporları, kuş gözlemciliği, doğa sporları ve ekolojik turizm ortamı için altyapıların geliştirilmesi	Orta		
S6E3	Rehberlik hizmetlerinin sunulması ve konaklama alt yapısının ekolojik turizm ortamına göre geliştirilmesi	Orta		
S6E4	Doğal alanlar içinde kültür rotalarının geliştirilmesi	Uzun		
S6E5	Kıyı alanlarının tümüyle kamuya açık alanlar olarak düzenlenmesi	Orta		

S7: Tüm Turizm Türlerinin Mekânsal Olarak İlişkilendirilmesi

	EYLEMLER	SÜRE	AKTÖRLER	KOORDİNASYON
S7E1	Turizm türlerinin mekânsal karşılığını gösteren haritaların yapılması	Orta	2-15	İstanbul Büyükşehir Belediyesi

H4: Turizm Arz ve Talep Dengesini Koruyan Etkin Bir Turizm Yönetim Modeli Oluşturmak

S1: Etkin Turizm Yönetiminin Oluşturulması

	EYLEMLER	SÜRE	AKTÖRLER	KOORDİNASYON
S1E1	Konseyin kamu, özel sektör, sivil örgütler ve akademik alandan temsilciler ile çalışmasının hukuki altyapısının oluşturulması	Orta	2-3-4-6-7- 8-14-15- 30-31-39	İstanbul Büyükşehir Belediyesi
S1E2	Turizm verilerinin sürdürülebilir şekilde toplanması, yayınlanması ve değerlendirilmesi	Uzun		
S1E3	Turizm etkinliklerinin ve aktivitelerinin planlanması ve tanıtımlarının yapılması	Orta		

S2: Akıllı Turizm Deneyim Sistemi

	EYLEMLER	SÜRE	AKTÖRLER	KOORDİNASYON
S2E1	Tematik haritalar üretebilen bir sistemin geliştirilmesi	Uzun	2-3-5-14 15-18-30	İstanbul Büyükşehir Belediyesi
S2E2	Hangi zaman diliminde, hangi turizm aktivitesinin yapılabileceğini kolaylıkla aktarabilen bir arayüzün geliştirilmesi	Uzun		
S2E3	Turiste gidilecek noktanın tespitini kolaylaştıran ve güzergâhın önerilere ek kişisel olarak da belirlenebileceği esnek bir yapının geliştirilmesi	Uzun		
S2E4	Buldukları turistik bölgeye ait bilgilendirmelerin hikayelerin paylaşılması	Kısa		

S3: Turizm Sektöründe Ar-Ge'nin Öncelikle Ele Alınması

	EYLEMLER	SÜRE	AKTÖRLER	KOORDİNASYON
S3E1	Saha araştırmalarının yapılması	Uzun	2-3-14-15- 27-29-30	İstanbul Büyükşehir Belediyesi
S3E2	Turizm sektöründeki istatistik verilerin dünya standartlarında ve yeni gelişimlere ve araştırmalara destek olacak şekilde yeniden düzenlenmesi	Uzun		

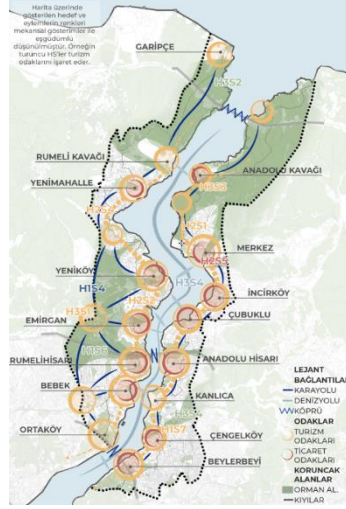
S4: Marka Şehir ve Etkin Tanıtım Çalışmalarının Geliştirilmesi

	EYLEMLER	SÜRE	AKTÖRLER	KOORDİNASYON
S4E1	Küresel öneme sahip festivallere ev sahipliği yapmaya yönelik çalışmaların yapılması	Uzun	2-3-5-14- 15-30-33- 39	İstanbul Büyükşehir Belediyesi
S4E2	Peyzaj uygulamalarının özgün ve sembolik olarak gerçekleştirilmesi	Uzun		
S4E3	Kültürel varlıkların yenilerek korunması	Uzun		
S4E4	Konuk ağırlama hizmetleri ve standartlarına yönelik uygulamaların geliştirilmesi	Orta		
S4E5	İstanbul'un marka değerini ve imajını etkileyen önemli unsurlar olan medyaya yönelik bir birimin kurulması	Kısa		

Aktörler:

1. İstanbul Büyükşehir Belediyesi	11. İl Millî Eğitim Müdürlüğü	21. TCDD Genel Müd.	31. DERNEKLER
2. İlçe Belediyeler	12. İl Sağlık Müdürlüğü	22. Karayolları Genel Müd.	32. VAKIFLAR
3. İstanbul Valiliği	13. Kültür Varlıkları Koruma Yüksek Kurulu	23. Türkiye Yatıcılar Birliği	33. Meslek Odaları
4. Boğaziçi İmar Yüksek Koordinasyon Kurulu	14. Kültür ve Turizm Bakanlığı	24. Ulaştırma Bakanlığı	34. Medya Şirketleri
5. İstanbul Kalkınma Ajansı	15. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı	25. Gençlik ve Spor Bakanlığı	35. Spor Federasyonları
6. Muhtarlar	16. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı	26. İMEAK Deniz Ticaret Odası	36. TDSF
7. Türkiye Belediyeler Birliği	17. Orman ve Su İşleri Bakanlığı	27. TUBİTAK	37. UNESCO
8. Marmara Belediyeler Birliği	18. İl Emniyet Müdürlüğü	28. İSMEK	38. Spor Kulüpleri
9. İstanbul Gençlik Hizmetleri ve Spor İl Müdürlüğü	19. Kıyı Emniyet Genel Müdürlüğü	29. Teknoparklar	39. Üniversiteler
10. Türkiye Millî Olimpiyat Komitesi	20. Altyapı Yatırımları Müd.	30. STK'lar	40. Yerel Halk

Belirlenen hedefler ve stratejiler kapsamında Boğaziçi alanında hangi alanlarda geliştirmelerin yapılacağı şematik olarak gösterilmiştir. Bu bağlamda turizm odaklarında geliştirilecek turizm türleri, ulaşım bağlantıları ile güçlendirilecektir. (Şekil-4.2)

Şekil 4. 2. Planlama Yaklaşımı Mekansal Gösterim

4.5. POTANSİYEL VE SORUNLAR– EYLEM İLİŞKİSİ

Belirlenen eylem programı kapsamında sentez çalışmasında ortaya çıkan potansiyeller ve sorunların ilişki matrisi yapılmıştır. Bunun sonucunda hangi eylemle hangi potansiyeli kullanıldığına ve hangi soruna çözüm olacağı gözlemlenmektedir. (Şekil4.3)

	H1												H2												H3												H4																																																															
	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	100
POTANSİYELER- SORUNLAR																																																																																																				
ÇEVRESEL BOYUT																																																																																																				
• Bölge gelişiminin hızı																																																																																																				
• Enerjik, fiziksel ve sosyal alanların sahip olması ile sürdürülebilir biyo-çeşitlilik açısından zengin olması																																																																																																				
• Yaşamda pekilemiş yapılar ile iyi yerli özelliklerini gösteriyor olması																																																																																																				
• Günübirlik turizm için uygun orman, kuru gibi alanların varlığı																																																																																																				
• Kültür mirasını yaratan doğal alanların sahip olması																																																																																																				
• Fiziksel çevre içindeki çeşitli turizm türlerine hizmet edecek yapıların olması (otel, günübirlik tesisler)																																																																																																				
• Eski fabrika, sanayi ya da tarımsal alanların kalıcı turizm odakları kullanılmaya yönelik çalışmalarını hızlandırarak etkilerinin arttırması																																																																																																				
• Boğaziçi değerlerinin korunması yönündeki bilincin arttırılması																																																																																																				
• Kıyı potansiyelinin yeterince değerlendirilmemesi																																																																																																				
• Planlama yaklaşımı nedeniyle kent içi değişim kaynaklarını giderek bozulması																																																																																																				
• Kentin gelişiminin düzeyinde ve yatazda kent üstüne etkisinin olmaması olması																																																																																																				
• Kent içi ulaşımın ayrıntılı düzey araçlarla sağlanması, (bikis, yürüyüş kurtuluşu)																																																																																																				
• Tarihi yapılarındaki ticari kullanımların artması																																																																																																				
• Yakalar arasında ulaşım ve yalın dengeliğin olması																																																																																																				
SOSYAL BOYUT																																																																																																				
• Zengin kültürel ve sosyal çeşitliliğin olması																																																																																																				
• Kentin sosyal-kültürel arka planını yaratan mizelerin bulunması																																																																																																				
• Orman ve yeşil alanların korunmasına yönelik bilincin arttırılması																																																																																																				
• İstanbul'un manevi koruyucuları olarak kabul edilen insanları türbelerin boğaziçi içinde yer alıyor olması (hiçbir turizm)																																																																																																				
• Baklaçların kıyılardaki eylemlerinin simgeleri olması																																																																																																				
• Eğilimler, yeme-içme sistemlerinin yeterli destek vermediği alanlara olması																																																																																																				
• Yerel halkın turizm desteği az olan alanların bulunması																																																																																																				
• Tarihi alanların sahip olduğu bilimsel bulguların değerlendirilmesi olması ve korunması amacıyla oluşturulan alanların geliştirilmesi olması																																																																																																				
• Turizm faaliyetleri nedeniyle kentlin çeşitli bölgelerinde değer arttırıyacak ve kentlinin malikane yaparızlaşması																																																																																																				
EKONOMİK BOYUT																																																																																																				
• Ülkülerin kültürel ve sanat festivalleri ve spor müsabakalarının düzenlenmesi																																																																																																				
• Müzecilik faaliyetlerinin artması, sanat galerilerinin, sergilerin düzenlenmesi																																																																																																				
• Hizmet sektörü içindeki turizmin 3. sırada yer alıyor olması																																																																																																				
• Merkez bölgede sıkışık turizm etkinlikleri, Boğaziçi ve diğer bölgelere yayılması																																																																																																				
• Girişimcilik kültürünün oluşturulmasına yönelik çalışmaların yeterince olması																																																																																																				
• Turizm sektörünün çoğaltıldığı alanlar arasında olması																																																																																																				
• Turizm gelişmelerinin yaşandığı bölgelerde fiziksel yapıların yapılması																																																																																																				
YASAL BOYUT																																																																																																				
• Kurumlar ve sivil toplum kuruluşları ve meslek odalarının ve akademi kuruluşlarının varlığı																																																																																																				
• Kuruma amaçlı planların hazırlanması																																																																																																				
• Kıyı alanların değerlendirilmesine ve kuruma yönelik planların geliştirilmesine ilişkin kuralları																																																																																																				
• Doğal kaynakların korunmasına yönelik uyarılarının sözcüklerle taraf edilmesi																																																																																																				
• Sekülerleştirilmiş alanların koordinasyonu sağlanması																																																																																																				
• Yasaların uygulanmasındaki zayıflıkların bulunması																																																																																																				
• Yerel ve sorumluluk paylaşımının yapılması																																																																																																				
• Turizm Teşvik Yasası ile kuruma ait alanların turizm tesislerine dönüştürülmesi																																																																																																				

Şekil 4. 3. Potansiyeller ve Sorunlar - Eylem İlişkisi

5. FİKİR PROJESİ İSTANBUL, ANADOLU KAVAĞI

5.1. ANALİZ ÇALIŞMALARI

5.1.1. ÇALIŞMA ALANI SEÇME GEREKÇELERİ

Boğaziçi alanında sürdürülebilir turizm temasıyla yapılacak proje için seçilen alan Anadolu Kavağı'dır. Bunun sebebi boğaz özelliğini yansıtan değerlerin bulunması ve boğaz turunda son nokta durak olması alanın turizm için potansiyeli oldukça arttırmaktadır. Boğazın sahip olduğu değerlerin korunarak geliştirilmesine yönelik turizm kararları ile İstanbul'un merkez turizm odağını hafifletecek alternatif turizm olanağı bulunmaktadır.

Boğaz alanında yapılan sürdürülebilir turizme yönelik sentez çalışmasında Anadolu Kavağı'nın birçok turizm türü için potansiyeli bulunurken turizm desteğinin az olduğu görülmüştür. Ayrıca Anadolu ve Avrupa yakasındaki dengesiz durumu hafifletmek için Anadolu Kavağı uygun odak noktalarından biridir.

Sürdürülebilir turizm yaklaşımı ile belirlenen hedef strateji ve eylemlerden bu alanı seçmeye yönelik olanlar şunlardır:

Hedef 1: 'Eğitilmiş Nitelikli İşgücü, Yüksek Düzeyde Teknik Altyapı, Tesis ve Servisleriyle, Yaşam Düzeyini Yükselterek, Turizmi Şehir ve Toplum ile Bütünleştirmek' hedefiyle turizm desteğinin az olması sorununa yönelik turizm eğitimleri ve çalışmalarıyla yerel halkın desteğini arttırarak yaşam kalitesinin geliştirilmesini sağlayan stratejiler ve eylemler yer almaktadır.

Hedef 2: 'İstanbul'da Turizmin, Kültür Ekseni Üzerinden Geliştirilerek Soyut ve Somut Mirasın Deneyimlenmesini Sağlamak ve Şehrin Kültür Ekonomisini Güçlendirmek' hedefiyle yerel işletmecilerin turizme desteğinin az olma sorununa yönelik sahip olduğu değerler ile yerelde ekonomik kalkınmayı sağlayan stratejiler ve eylemler yer almaktadır.

Hedef 3: 'İstanbul'da Turizmi Alternatif Türlerle ve Mekânlarla Çeşitlendirmek' hedefiyle sahip olduğu değerleri ve potansiyeli koruyup geliştirerek çeşitli turizm türleri ile alana çekicilik kazandıran böylece ziyaretçilerin alanda kalma süreleri uzayacak stratejiler ve eylemler bulunmaktadır.

Hedef 4: 'Turizm Arz ve Talep Dengesini Koruyan Etkin Bir Turizm Yönetim Modeli Oluşturmak' hedefiyle yerelden kontrol prensibi sağlanarak halkın katılımını sağlamaya yönelik strateji ve eylemler yer almaktadır.

5.1.2. TARİHSEL GELİŞİM

Çalışma kapsamında alanın geleceğe dair yapılacak planda ışık tutması için tarihsel gelişimi incelenerek geçmiş ve günümüz için önemi ortaya koyulmuştur.

Anadolu Kavağı'nda, Roma döneminde, bir adak yerinin olduğu biliniyor. O dönemde, Karadeniz'e çıkmak isteyen denizcilerin uygun ve sağlıklı bir rüzgar ile seyahat edebilmek umuduyla adaklar adayıp kurbanlar kestikleri de tahmin edilmektedir. (Url-8)

Bizanslılar tarafından kurulan ve adına "Hieron" denilen bu köyde boğazı savunma amacıyla Yoros kalesi inşa edilmiştir. (Url-8)

1348 yılında Cenevizliler tarafından ele geçirilmiştir. Bundan dolayı kalenin adı Ceneviz Kalesi olarak da geçmektedir. (Url-9)

13. yüzyılın sonlarında Osmanlılar tarafından alınarak tamir edilerek uzun süre kullanılmıştır. (Url-9)

Bizans ve Osmanlı dönemlerinde kılıç balığı avcılarının barındıran ve Karadeniz'e açılmak için uygun havayı kollayan diğer yerlerden gelen balıkçıları ağırlayan, küçük çapta bahçe işleriyle de uğraşılan köydür. (Url-8)

Sultan Yıldırım Bayezid, Köyün kuzeyinde eski Yoros Manastırının yerine yapmış Yoros Kalesini de onararak içine asker koydu. Boğaz önlerinde gördükleri zaman bu kalede büyük bir ateş yakılarak çevreye bildirilirdi. (Url-9)

Sultan IV. Murad kıyıda bir kale yaptırdı. Bu kale, karşıda bulunan Rumeli kavağı Kalesi'yle birlikte Boğaz'dan her çeşit yasak geçişi karşı koyabiliyordu. (Url-8)

Alanın büyük bir kısmı askeri bölge olmasından dolayı köye giriş çıkışlar sürekli kontrol edilmiştir. Bu sebepten dolayı da gelişmede sınırlamalar olmuştur.

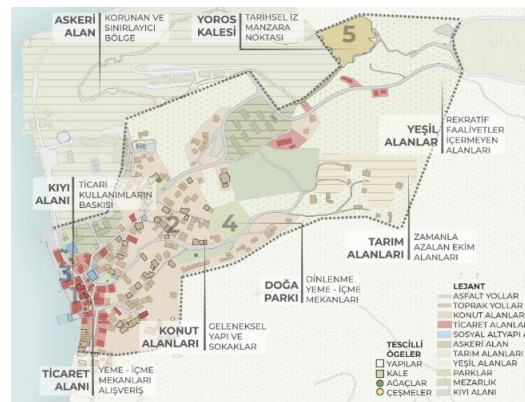
Cumhuriyet döneminde de tarihi sit alanı olarak tescil edilmiştir. 1945 Yerleşme yerleri arttıkça kestane armut ve incir ağaçları kesilmiştir. Ve ahşap köşkerin çoğunun yerine betonarme apartmanlar geçmiştir. (Url-9)

Günümüzde ise Boğazı koruyan daha modern tabyalarının yapılması ile askeri önemini kaybetmiş, zamanla bir mesire yeri olmuş. Bugün de bu amaçla ziyaret ediliyor (Url-8). Yalıların, ağaçların çoğu korunmamıştır. Kalenin büyük bir kısmı korunsa da harabe halinde olduğu bilinmektedir. İnsanların sakinleştiği ve dinlendiği bir köy olarak görülmektedir (Url-9).

5.1.3. ARAZİ KULLANIMI

Çalışma alanı sürdürülebilir turizm teması bakış açısıyla ele alınarak alan hakkında bazı çıkarımlar yapılmıştır. Bu bağlamda deniz ulaşımı ile gelenler için alana giriş ticaret alanıyla başlamaktadır. Burada yeme içme alanları çoğunlukta olmakla birlikte yerel halkın ihtiyaçlarını karşılayacakları alışveriş dükkanları da bulunmaktadır. Daha sonrasında geleneksel yolların ve dokuların görüldüğü konut alanları yer almaktadır. Alanda aktif yeşil alan kullanımı oldukça azdır. Doğa parkı ziyaretçilerin zaman geçirdiği tek parktır. Askeriye geçmişten bugüne alanın gelişmesinde kısıtlayıcı olurken alanın güvenliğini arttıran bir etken olmaktadır. Alanın doğusunda tarım alanları bulunmaktadır. Bu alanlar Anadolu Kavağı'nın kültürüne katkıda bulunmaktadır. Fakat zamanla yapılaşmalar arttıkça tarım alanlarında azalma gözlemlenmiştir.

Yoros kalesi ise alanın simgesel yapılarından biridir ve alanın geçmiş kullanımına dair ipuçlarını bulundurmaktadır.

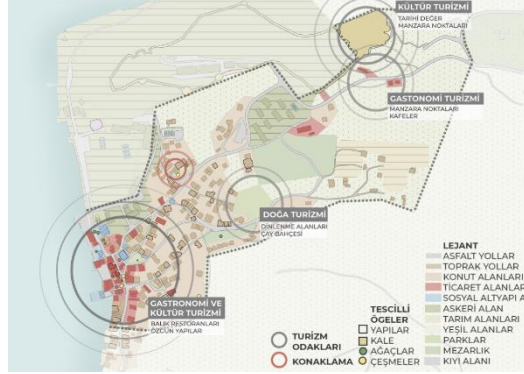

Şekil 5.1. Arazi Kullanımı

5.1.4. TURİZM TÜRLERİ VE ODAKLAR

Alanın balıkçı kasabası özelliklerini taşıması ile yapılar ve kullanımlar ile kendi kültürünü oluşturmaktadır. Yoros kalesini ve sahip olduğu manzara alana kültür turizmi bakımından çekicilik kazandırmaktadır.

Geçmişinden günümüze gelen balıkçı faaliyetleri balık restoranlarının öne çıktığı görülmektedir. Yoros kalesi önündeki kafeler manzara faktörüyle ziyaretçilere önerilen mekanlar haline gelmiştir. Bu bağlamda alanda gastronomi turizminin olduğu da söylenebilir. Anadolu Kavağı'nda yeşil alanların ve ormanların sayısı oldukça fazladır. Doğa turizmi olarak ziyaretçilerin alana gelmiş sebepleri dinlenme ve doğayla iç içe olmaktır.

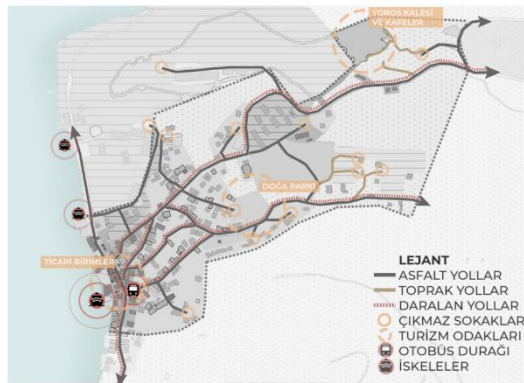

Şekil 5. 2. Turizm Türleri ve Odaklar

Alanın sahip olduğu değerler incelendiğinde lezzet olarak ön plana çıkan öğeler balık, kahvaltılık ve çaydır. Az da olsa ekim yapılan alanlarda yetiştirilen ürünler; incir, kestane ve fındıktır. Bunların hasat zamanları incelendiğinde incir haziran ve ağustos ayları arasında toplanmaktadır. Kestane hasatı eylül ve aralık aylarında yapılırken, fındık ağustos ayında toplanmaktadır.

5.1.5. ULAŞIM BAĞLANTILARI

Anadolu Kavağı'nın ulaşım bağlantıları incelendiğinde ulaşım karayolundan özel araç ve otobüs ile sağlanırken deniz ulaşımında vapurlar ile sağlanmaktadır. Özel araçla ulaşımında Beykoz merkezden 20 dk mesafededir. Otobüs seferlerinde İETT otobüslerinden 15A hattı alandan geçmektedir. Deniz ulaşımı incelendiğinde günlük vapur seferleri ve boğaz turlarıyla ulaşım gerçekleşmektedir. Anadolu Kavağı içerisindeki yollarda sorunlar belirlenmiştir. Bunlar yolların çoğunluğu doğrudan doğruya boyunca daralıp genişlemesi ve çıkmaz sokakların yer alması olarak sayabiliriz. (Şekil)

Şekil 5. 3. Ulaşım Bağlantıları ve Sorunlar

Turizm odakları ile ilişkilendirildiğinde kaldırımı 1. Derece yol iki ana odak olan kıyı ve Yoros kalesi arasında bağlantıyı sağlamaktadır. Geriye kalan alanlarda araç ve yayanın paylaşımlı olarak kullandıkları 2. derece yollar bulunmaktadır. Birinci derece yoldan araç akışı daha yoğunken ikinci derece yollardaki araç akışı daha seyrektiler.

5.2. FİKİR PROJESİ: YEŞİL DENEYİM ANADOLU KAVAĞI

5.2.1. FİKİR PROJESİNİN İÇERİĞİ

Yeşil deneyim fikir projesi, merkezine doğayı alan, sürdürülebilir turizm faaliyetlerini içermektedir. Anadolu Kavağı'nda yerel ekonomiye katkı sağlarken değerleri korumayı amaçlamaktadır. Ziyaretçilere farklı aktiviteler ve mekanlar oluşturarak farklı deneyimler yaşanması sağlanır. Böylelikle akılda kalıcılık artırılarak alanın cazibesi artırılır. Bu kapsamda belirlenen kavramlar şu şekildedir:

Yavaş: Yavaş hayat tarzına uygun, gelişimi nicelikle değil nitelikle sağlayan

Yeşil: Ekolojik anlamda sürdürülebilir

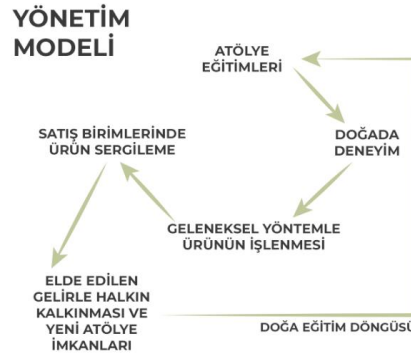
Yenilikçi: Yenilikçi Yönetim ve işlem modeli

Yerinde: Yerinde üretim/ yerinde tüketim

Yöresel: Yerel kültür odaklı, yerel katılıma açık kalkınma

Yenilenebilir: Yenilenebilir kaynakların kullanımı

Fikir projesi kapsamında oluşturulan model doğayı ve eğitimi ele almaktadır. Bu bağlamda yerel geleneksel olarak bildiklerini öğretmesi ile ekonomik kazanç elde edecektir. (Şekil 4.4)

Şekil 5. 4. Yeşil Deneyim Yönetim Modeli

5.2.2. 1/2000 ÖLÇEKLİ TASARIM

Anadolu Kavağı'nda yapılacak tasarımda dikkat edilen önemli konulardan biri küçük dokunuşlarla alanın potansiyelini kullanmaktır. Bunun sebebi Boğaziçi'nin kıyı kesiminde yer alan tarihi-doğal sit olmasıdır. Alanın mevcut dokusunu ve değerlerini korumak en başta gelen önceliktir. Bu kapsamda ilk olarak yollara yönelik düzenlemeler yapılmıştır. Alana giriş ve çıkışı sağlayan yollar daha genişken konutların arasında olan kent içi yolları daha dardır. Ayrıca merkezdeki ticaret alanlarından yukarıdaki Yoros kalesine giden yolun kenarlarında yeşil alan düzenlemesi ve bilgilendirme tabelalarının bulunduğu dinlenme alanları yapılmıştır. Böylelikle kale ile merkezin arasındaki ilişki güçlendirilmek istenmiştir.

Yerel halkın sorun olarak gördüğü konu olan kıyı alanları, tüm halkın kullanımına uygun olacak şekilde bir yaya platformu oluşturulmuştur. Böylelikle insanların hakkı olan kıyı alanı kullanımına açılmış olacaktır. Kıyı düzenlemesinde seyir alanları, yürüyüş yolları, balıkçılar için iskeleler vb. kullanımların yer alması planlanmıştır.

Bir diğer tasarım alanı Yoros Kalesi'nin önündeki açık alandır. Bu kısımda yerel halkın geleneklerine ve değerlerine göre planlanacak etkinlikler ve festivaller için bir alan oluşturulacaktır. Ayrıca alanda turistleri

bilgilendirmek için ziyaretçi tanıtım merkezi tasarlanmıştır. Alanın yüksek kotlarda bulunmasıyla oluşan seyir noktalarına çeşitli teraslar yapılmıştır. Alana gelen turistlerin konaklaması için küçük ölçekli yapılardan oluşan bir tesis planlanmıştır. Bu tesisin yapıları hiçbir ağaca zarar vermeden yerleştirilecek modüler sisteme sahip olacak şekilde tasarlanacaktır. Bu yapıların bahçelere yakın olması istenmiştir. Böylelikle ekim ve toplama günlerinde insanların alanda kalması teşvik edilecektir.

Şekil 5. 5. 1/2000 Ölçekli Tasarım

5.2.3. YEŞİL DENEYİM ROTASI

Çalışma alanında çeşitli faaliyetlerle deneyim sağlamasına yönelik birçok odak noktalar oluşturulmuştur. Bu kapsamda oluşturulan rotada kültürel etkileşimin sağlandığı ziyaretçilerin yeni şeyler öğrendiği, gördüğü ve tattığı mekanlar yer almaktadır. Bu mekanlar şu şekildedir:

Karşılama Alanı Meydan: Alana dair ilk izlenim, bilgiler ve sorumlu turistik hakkında bilgilendirme ve yerel rehberlerle tanışma

Rekreasyonel Kıyı ve Çarşı: Boğaz da su ile etkileşim deneyimi; geleneksel dükkanlar ve yerel esnaf ile tanışma

Mahalle - Dinlenme Toplanma Alanları: Yerel sakinler ile tanışma ve yaşam alanlarını gözlemleme

Doğal Yaşam Parkları - Gözlem Alanları: Doğal güzellikleri keşfetme ve gözlemleme

Tarım Alanları: Doğayla bütün olma ve tarımsal deneyimler (topla-üret-tat)

Konaklama Alanları: Doğayla iç içe olma, dinlenme, yeşili hissetme

Yeme İçme Alanları: Manzara noktalarında boğazı gözlemleme ve yerel lezzetleri tatma

Yoros Kalesi: Tarihi değerleri keşfetme, koruma, geçmişe dair bilgiler ve seyir terasları ile boğazı gözlemleme

Şekil 5. 6. Yeşil Deneyim Rotası

5.2.4. TASARIMA YÖNELİK UYGULAMALAR

Belirlenen fikir projesi kapsamında istenilen hedeflerin gerçekleşmesi için çeşitli programlar alana dahil edilmiştir. Bu kapsamdaki programlar; atöyeler, ekim toplama etkinlikleri, geleneksel ürün satışı, bungalow evleridir.

Atöyeler: Alanda üretimi yapılan ürünlerin daha sonrasında işlenmesine yönelik yemek kurslarının verilmesi, el işçiliğine dayanan ürünlerin üretimini sanat atöyelerinin oluşturulmuştur. Eğitimlerle gelecek nesillere aktarılması, sergi ve kursların düzenlenmesi, küçük üretici ve zanaatkarlara desteklerin verilmesi

Ekim - Toplama Etkinlikleri: Tarım alanlarında ziyaretçilerin farklı deneyimlerin yaşaması sağlanmaktadır. Halkın birlikte tarım alanlarının koruyarak geliştirilmesi alana yönelik aidiyet duygusunu geliştirecektir. Toplanan ürünlerin satılmasıyla yerel ekonomiye katkı sağlanması sağlanmaktadır.

Geleneksel Ürün Satışı: Geleneksel ürünlerin satışı turizm odak noktaları olan, ticaret alanları, organik pazarlar ve festival alanlarında gerçekleştirilmiştir. Böylelikle ziyaretçilerin yerelden satın alma ile halka ekonomik katkı sağlanır. Bu ürünler; ekim alanlarında üretilen sebze meyveler, reçeller, hediyelik eşyalar, kursalar sonrasında elde edilen seramik, keçe ve cam ürünler...

Bungalow Evleri: Fikir projesinde yer alan konaklama tesisleri, ekim-toplama, festival ve diğer etkinlikler sonrası alanda kalmak isteyen ziyaretçiler veya alana dinlenmek amaçlı gelen ziyaretçilere doğayla etkileşimde bulunmalarını sağlar.

5.2.5. 1/500 ÖLÇEKLİ ODAK ALAN TASARIMI

Etkinlik ve festival alanı yoros kalesi önündeki açıklık alan uygun bulunmuştur. Anadolu Kavağı'na yönelik incir, kestane festivalleri gibi etkinliklerle müzik faaliyetleri için alanlar tasarlanmıştır. Bu festivallerin kış ve yaz dönemlerine yayılmasıyla turizmin sadece yaz mevsiminde gerçekleşmesini değiştirmektedir. (Şekil 4.7)

Yoros kalesinin korunması ve geçmiş izlerinin araştırılması içi kazı çalışmalarının devam etmesi için saha araştırmaları yapılacaktır.

Şekil 5. 7. 1/500 Ölçekli Odak Alan Tasarımı

Tasarım kapsamında bazı birimler yer almaktadır. Bunlar ziyaretçi tanıtım merkezi ve büfedir. Alanda bulunan büfe ile ziyaretçi ihtiyaçları karşılanması amaçlanmaktadır. Büfe yerel halk tarafından üretilen el yapımı yiyecek ve içecekleri sunacaktır. Sanat atöyelerinde üretilen hediyelik eşyaların satışı da bu alanda yapılacaktır. Ziyaretçi tanıtım merkezinde ise alana yönelik bilgilendirme ve hikayeler yer alacaktır.

KAYNAKÇA

Scheyvens, R. (1999). Ecotourism And The Empowerment Of Local Communities. *Tourism Management*, 20(2), 245-249.

Ritchie, B. W., & Adair, D. (Eds.). (2004). *Sport Tourism: Interrelationships, Impacts And Issues* (Vol. 14). Channel View Publications.

Demir, C., & Çevirgen, A. (2006). *Turizm Ve Çevre Yönetimi: Sürdürülebilir Gelişme Yaklaşımı*. Nobel.

BİMTAŞ, 2010. İSTANBUL TURİZM MASTER PLANINA YÖNELİK VERİ TOPLAMA İŞİ

İSYAKA & İBB, 2015. İSTANBUL STRATEJİK TURİZM MASTER PLANI

İBB, 2009, İSTANBUL ÇEVRE DÜZENİ PLANI

Salman, Y., & Kuban, D. (2010). Boğaziçi Tarihi Sit Alanının Yokoluş Süreci. *İTÜDERGİSİ/A*, 5(1).

Altanlar, A., & Enlil, Z. (2016). Boğaziçi Bölgesi Sakinlerinin Turizm Desteğini Ölçmeye Yönelik Bir Araştırma. *Megaron Dergisi*, 11(3), 382-397.

Altanlar, A., & Enlil, Z. (2020). Eğlence Ve Yeme-İçme İşletmelerinin Turizm Faaliyetlerine Yönelik Görüş Ve Algılamalarının Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma: Boğaziçi Alanı Örneği . *PLANLAMA*, 30(1), 118-135.

Url-1: https://tr.wikipedia.org/wiki/%C4%B0istanbul_Bo%C4%9Faz%C4%B1

Url-2: <https://tourismteacher.com/sustainable-tourism/>

Url-3: <https://7greens.tourismthailand.org/en/>

Url-4: <https://yigm.ktb.gov.tr/TR-11596/cevreye-duyarlilik-kampanyasi-yesil-yildiz.html>

Url-5: <https://www.iett.istanbul.tr/main/pages/istanbulda-toplu-ulasim/95>

Url-6: <https://iklimgazetesi.com/sayilarla-kirlilik-ulasim/>

Url-7: <https://iste.istanbul.edu.tr/tr/content/turkiye-bitkileri-ve-korunmasi/istanbul-florasi>

Url-8: <https://docplayer.biz.tr/729153-istanbulturizmmerkezleri-org-bogazici-beykoz-anadolu-kavagi.html>

Url-9: <http://hakkindabilgial.com/anadolu-kavagi-tarihi/>